

УДК 371.037

Ігор Бай

Розвиток творчого потенціалу особистості дитини на уроках образотворчого мистецтва

У статті окреслено проблематику якості викладання образотворчого мистецтва в початкових класах та шляхів покращення художньо-творчої діяльності дітей.

Ключові слова: *творчість, образотворча діяльність, зображення, відтворення, мистецтво, ілюстративний матеріал, учнівська творчість.*

The article describes the problems of the quality of teaching art in the elementary grades and ways to improve the artistic creativity of children.

Key words: *creativity, fine art, image, picture, reproduction, art, illustrative material, student creativity.*

Викладання образотворчого мистецтва в початковій школі є невід'ємною частиною системи загальної освіти і вносить значний вклад у формування особистості школяра, забезпечуючи розвиток його емоційно-моральної й сенсорної культури, художніх та творчих здібностей. Провідними засадами викладання образотворчого мистецтва є прищеплення дітям належних графічних навичок, формування відповідних, доволі специфічних образотворчих умінь, надання теоретичних відомостей з історії образотворчого мистецтва. Неабиякого значення у зв'язку із цим набуває приведення обсягу і складності змісту навчального предмета «Образотворче мистецтво» у відповідність до вікових можливостей дітей, врахування та відображення у змісті природних, соціокультурних особливостей конкретного регіону нашої країни.

Метою статті є визначення шляхів покращення художньо-творчої діяльності учнів молодших класів.

Відповідно до вимог Державного стандарту початкової загальної освіти головною метою освітньої галузі «Мистецтво» є розвиток у школярів особистісно-ціннісного ставлення до мистецтва, здатності до сприймання, розуміння й творення художніх образів, потреби в художньо-творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні. Зміст програмового матеріалу навчальної дисципліни «Образотворче мистецтво» спрямовано передовсім на формування ху-

дожньої культури молодших школярів як частини культури духовної, на залучення дітей до світу мистецтв, загальнолюдських і національних цінностей через їхню власну творчість, опанування художнім досвідом минулого.

Образотворче мистецтво з-поміж інших видів мистецтв є унікальним у вирішенні завдань гармонійного виховання та розвитку дитини. Це пов'язано з тим, що вже в ранньому віці малювання, ліплення, художнє конструювання стають одними з найдоступніших форм діяльності дітей, які дозволяють їм передавати в роботах те, що вони помічають у навколишньому світі; те, що їх хвилює, викликає емоційне піднесення. Діти молодшого шкільного віку люблять малювати, їм подобається процес творення «власних» образів, втілення на площині аркушу паперу (чи в будь-якому іншому матеріалі) своїх думок, прагнень, уподобань. Проте з часом зацікавленість дітей до зображувальної діяльності згасає, настає певне розчарування у власних силах. Уникнути такого «охолодження» з боку учнів можна лише за умови належного рівня викладання образотворчого мистецтва в школі [3, с.11].

На нашу думку, задля забезпечення сталого інтересу молодших школярів до образотворчого мистецтва, формування у них внутрішньої потреби й здатності емоційно відгукуватись на різноманітні прояви естетичного у навколишньому світі, в навчальних програмах повинні бути представлені як розвиток художнього сприймання, так і практична діяльність учнів у їхньому нерозривному поєднанні. Різноманітність видів практичної діяльності підводить школярів до розуміння явищ художньої культури, а ознайомлення учнів із творами образотворчого мистецтва і мистецьким життям суспільства обов'язково повинно підкріплюватись практичною діяльністю учнів.

На уроках образотворчого мистецтва учням слід подавати чіткі та зрозумілі уявлення про систему взаємодії мистецтва й життя, передбачити широке залучення життєвого досвіду дітей. Робота повинна вестись на основі спостереження, аналізу та вивчення оточуючої реальності, що повинно стати важливою умовою успішного засвоєння дітьми програмового матеріалу. Прагнення до відтворення дійсності, відображення в практичних роботах власного ставлення до навколишнього життя повинно слугувати джерелом самостійних творчих пошуків дітей.

Формування у дітей потреби до образотворчої діяльності передбачає наявність таких фундаментальних для художнього розвитку якостей, як відчуття краси та гармонії, вміння підмічати прекрасне у спостережуваних явищах та усвідомлювати його [3, с.17]. Практика підтверджує, що під час сприймання, вивчення та зображення об'єктів з натури оволодіння відповідними теоретичними знаннями, засвоєння елементарних законів образотворчої грамоти відбувається найефективніше. Введення в практику роботи школярів елементів, звичних для них місцевих промислів і ремесел, допоможе швидше та набагато якісніше освоїти та зрозуміти специфіку декоративно-ужиткового мистецтва, народної орнаментики. Формування й закріплення у школярів позитивного ставлення до дійсності, мистецтва, різнопланової художньої діяльності допоможе вчителям образотворчого мистецтва втілювати в життя положення регіонального підходу до відбору змісту художньої діяльності – надання переваги насамперед найближчому оточенню, як природному, так і створеному людиною, знання місцевих традицій, звернення в процесі пізнання й творчості до різних видів народного мистецтва, характерного для регіону [1, с.20].

До школи приходять діти шестилітнього віку з доволі обмеженим запасом знань і практичних умінь у галузі образотворчого мистецтва. В основі цих знань, умінь і навичок лежить загальний розвиток молодших школярів, обсяг їхнього життєвого досвіду, середовище, в якому вони перебували. У цей відповідальний період становлення особистості дитини відбуваються якісні зміни в психіці, зростають фізичні можливості, закладаються основи вольової сфери, оновлюються підходи до спілкування з однолітками та дорослими.

У молодшому шкільному віці яскраво проявляється суперечність між прагненнями учня до самостійності в образотворчій діяльності та його реальними можливостями – уже набутими вміннями, навичками й уподобаннями. Пропоновані на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах види художньої діяльності доволі різноманітні, за своєю суттю – різнопланові. Проте учням на оволодіння конкретною художньою технікою виділяється порівняно небагато часу, необхідні для її засвоєння знання подаються, зазвичай, у готовому вигляді, практичні вміння – відпрацьовуються за зразком.

Розвиток творчих здібностей, на думку Б.Неменського, вимагає спеціального механізму – своїх навичок, свого тренажу. І вчити цьому необхідно із самого юного віку – коли дитина найбільш до цього схильна [2, с.36]. Як відомо, програми з образотворчого мистецтва передбачають творчий підхід учителя у виборі тематики завдань і практичних робіт з урахуванням специфіки контингенту учнів, власного професійного рівня та матеріально-технічного забезпечення. У зв'язку із цим надзвичайно важливими завданнями вчителя початкових класів є вмілий добір доступних та водночас захоплюючих видів образотворчої діяльності, інтегрування різних видів робіт дітей, налагодження взаємозв'язку пізнавальних та продуктивних видів діяльності.

Художня діяльність школярів на заняттях повинна втілюватись у найрізноманітніших формах вияву: зображення на площині та в об'ємі (з натури, по пам'яті та за уявою); декоративна й конструктивна робота; сприймання явищ навколишнього життя; обговорення робіт однокласників, результатів колективної творчості та індивідуальних робіт; добір ілюстративного матеріалу до конкретних тем уроків образотворчого мистецтва; прослуховування музичних та літературних творів. При доборі навчального матеріалу важливе значення має визначення в мистецьких творах моральної, естетичної складової різноманітних художніх явищ. Міцні емоційні контакти школярів з мистецтвом, залучення їх до художньої культури досягаються передовсім тематичною цільністю програмного матеріалу. В основу спільної діяльності учителя й учня на уроці образотворчого мистецтва повинно бути покладене захоплення роботою, дія, почуття радості.

На нашу думку, окрім звичних видів зображувальної діяльності, слід у більшому обсязі впроваджувати й нетрадиційні художні техніки, нові види робіт з новітніми художніми матеріалами. Дітей дошкільного й молодшого шкільного віку можуть зацікавити роботи у техніках акватипії, графографії, набризку, декупажу, імітації мозаїки, вітражу, квілінгу тощо. Використання цих художніх технік на заняттях з образотворчого мистецтва дає певні переваги при опрацюванні основних питань кольорознавства, композиції, перспективи; розвиває дрібну моторику м'язів рук, координацію рухів, окомір; удосконалює відчуття характеру силуетної форми; допомагає виховувати охайність, працелюбність, дисциплінованість, наполегливість у роботі.

Незважаючи на схематичність зображень, їхню спрощену силуетність, дитячі роботи у техніці набризку відзначаються своєрідною символічністю, емоційністю, композиційною завершеністю. Ще однією перевагою таких робіт можна вважати певну «технологічність» виконання (завчасно підготовлений комплект шаблонів і трафаретів), що дозволяє більше часу присвятити організаційним питанням (підготовка інструментів, обладнання, матеріалів тощо).

Висновок. Учнівська творчість – це здатність дітей з наявного матеріалу створити нову реальність. Саме творчість допомагає відійти від догм у розумінні мистецтва. У процесі творчості сприйняття навчального матеріалу відбувається на емоційному рівні, загострюється інтерес, зацікавленість деталями, бажання якнайкраще вирішити завдання. Відповідно зростають результативність і глибина базових знань, умінь та навичок.

1. Комарова Т. Образотворча діяльність у дитячому садку : програма та методичні рекомендації для занять з дітьми 2–6 років / пер. з рос. мови – Х. : Ранок, 2007. – 176 с.
2. Неменский Б. Мудрость красоты / Б. Неменский. – М. : Просвещение, 1987. – 157с.
3. Полякова Г. Образотворче мистецтво, 1–7 класи : навчально-методичний посібник для вчителів / Полякова Г. та ін. – Харків : Скорпіон, 2001. – 160 с.